

Tillväxtreligion och klimatkamp

En text om klimat och politik
Utgiven av Ungsocialisterna

www.ungsoc.se

www.socialistiskapartiet.se

Inledning

Människan står inför sitt största hot någonsin – klimatförändringen.

Klimatförändringen som drivs av de växthusgaser som människan släpper ut har redan orsakat många katastrofer och dödar årligen tusentals människor – kanske mångdubbelt fler – genom de stormar och översvämningar, den torka och extrema värmeslag som den orsakar.

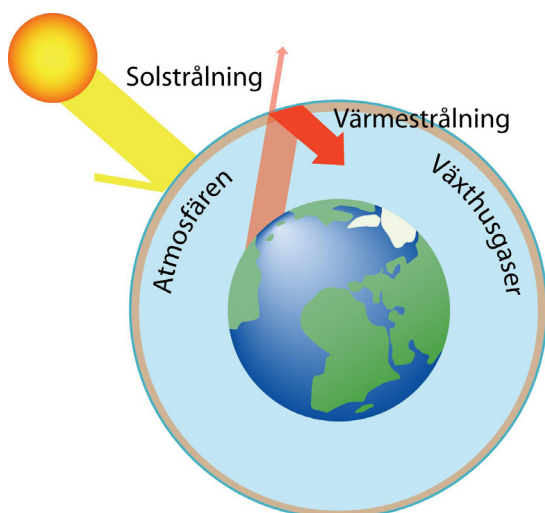
Ändå har vi bara sett början på de katastrofer som klimatförändringen kommer att orsaka. Faktum är att även om människan slutade släppa ut växthusgaser idag så skulle klimatet ändå fortsätta att värmas upp i årtionden framöver. Detta beror bland annat på klimatets tröga förändringstakt.

Detta betyder inte att situationen är hopplös. Ekosystemen kommer inte att kollapsa inom den närmaste veckan och mänskligheten kommer inte att dö ut. Det innebär däremot att vi måste kämpa än hårdare för att begränsa skadan på klimatet och de ekosystem som vi människor är beroende av.¹

Den här pamfletten kommer att ta upp hur växthuseffekten fungerar och varför klimatet förändras men den kommer också ta upp och diskutera de politiska och ekonomiska förändringar som krävs för att lösa klimatfrågan. Du kan själv välja hur du vill läsa texten. Om du bara vill läsa om de politiska förändringar som krävs kan du hoppa fram till sid fem och rubriken tillväxtreligion och klimatkamp. Om du däremot vill lära dig mer om hur klimatförändringen fungerar och vilka konsekvenser den får så är det bara att fortsätta läsa nedan.

Hur funkar klimatförändringen?

Atmosfären som omsluter jorden fungerar ungefär som ett växthus, d.v.s. den släpper in majoriteten av solens strålar och den värme som solstrålarna för med sig, när strålarna sedan reflekteras mot jorden och kastas ut mot rymden igen hindrar de s.k växthusgaserna i atmosfären, precis som glaset i ett växthus, en del av strålarna från att tränga ut igen. Strålarna kastas istället tillbaka ett varv till och värmer upp jorden lite till.

Skälet rent tekniskt till att strålarna hindras på vägen ut är att deras våglängd förändras efter att de reflekterats mot jordens yta. Solstrålarna kommer in i atmosfären som synligt ljus och förvandlas till infrarött ljus efter att jordytan reflekterat dem. Det är alltså denna förändring som gör att växthusgaserna förhindrar en del av solstrålarna och dess värme från att försvinna direkt ut i universum.

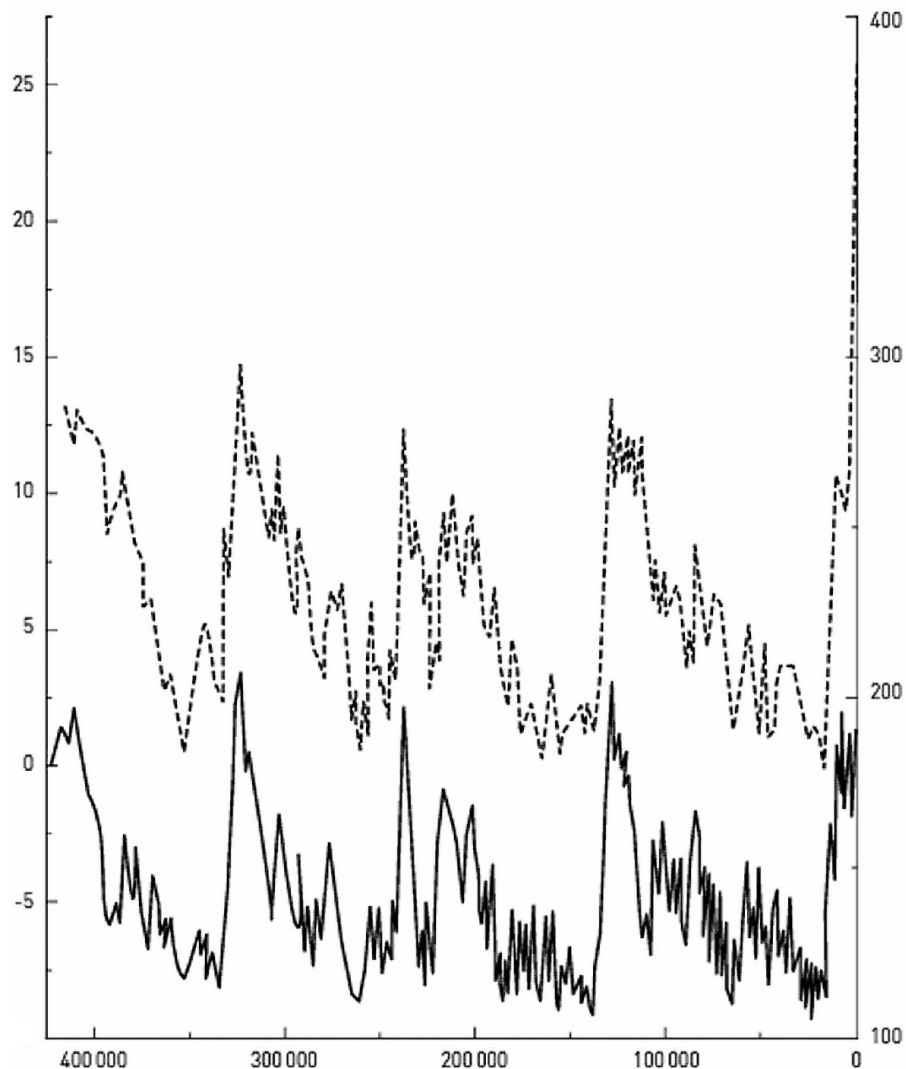
Växthuseffekten är en förutsättning för att det överhuvudtaget ska kunna finnas liv på jorden. Utan den skulle jorden vara en mycket kall och ogästvänlig planet. Samtidigt måste mängden växthusgas hållas inom vissa gränser. Balansen är nämligen känslig och styr hur ekosystemen på planeten fungerar.

¹ inte ens de postmoderna människorna, de som lever i de postindustriella konsumtionssamhällena har än så länge lyckats göra sig oberoende av naturen – det ryktas nämligen att de fortfarande lever på så omoderna saker som högst industriellt producerad mat.

Om mängden växthusgas kraftigt ökar, vilket den på grund av människans förbränning av fossila bränslen gjort i en accelererande takt under de senaste hundra åren, så hålls alltså en större mängd värme från solen kvar i atmosfären. Jorden blir varmare.

I diagrammet nedan kan man se hur tydligt mängden av växthusgasen koldioxid i atmosfären är kopplad till jordens medeltemperatur.¹

Det övre strecket visar halten koldioxid i miljondelar i atmosfären under de senaste 420 000 åren och det undre hur mycket temperaturen varierat från medeltemperaturen. Halten koldioxid har i naturliga cykler varierat under perioden och förhöjda halter har då lett till högre temperatur.

Det skrämmande är hur halten koldioxid, på grund av människans utsläpp, sticker iväg på slutet av perioden vilket bara ger en förning om hur också temperaturen kommer att förändras.

² Diagrammet kommer från det så kallade Vostokarkivet. Man kan mäta hur både halten av koldioxid och temperaturen förändrats genom årtusendena med hjälp av isprover.

Varför är ett varmare klimat ett problem?

Förutom att vissa platser drabbas extra hårt av klimatförändringen, t.ex. genom ökenspridning och extrem torka, eftersom uppvärmningen inte fördelas jämnt över jorden så drabbas ändå alla ekosystem på jorden av förändringar i sin miljö. Ekosystemen är genom evolutionen anpassade till den plats där de existerar. De kan inte och anpassa sig så snabbt som klimatförändringen kräver.

Det kan räcka med att vissa arter i ekosystemet inte klarar av förändringen för att den ska leda till en katastrof. De olika djuren och växterna i ett ekosystem är beroende av varandra. En temperaturförändring kan leda till att jämvikten bryter ihop och att hela ekosystem havererar. Om exempelvis en växt klarar förändringen dåligt kan det leda till en kedjereaktion där fler och fler delar av ekosystemet drabbas eller rent av dör ut – djuren som äter växten får ingen mat; de djur som livnär sig på växtätarna börjar då svälta, o.s.v. Östersjön är ett exempel på hur ett ekosystem håller på att haverera på ett liknande sätt, i det fallet är grundorsakerna övergödning och utfiskning. Ett annat exempel är hur hela ekosystem i Amazonas är på väg mot en avgrund.

Havererade ekosystem får katastrofala konsekvenser för de människor och samhällen som finns på en viss plats, i många fall kan konsekvenserna även slå globalt.

Klimatförändringen drabbar människor och deras möjligheter att överleva på flera sätt. På lång sikt är vi alla beroende av att ekosystemens jämvikt inte rubbas alltför mycket (och snabbt) eftersom det leder till konsekvenser som är svåröverblickade och som kan leda till att det blir allt svårare att producera tillräckligt med mat. Detta gäller även här i Sverige.

Det är svårt att säga hur klimatförändringen kommer påverka vädret i Sverige på sikt men det är troligt att det kommer leda till mer nederbörd och fler och kraftigare stormar. Detta är varken bra för ekosystemen eller för produktionen av mat (vilket inte innebär att vi är på väg in i en svältsituation här i Västeuropa, sådana situationer uppstår däremot redan på andra platser på grund av klimatförändringen).

Klimatförändringarna slår hårdast på andra platser. I t.ex. Mexiko har det på många håll blivit så torrt att ekosystemen havererar och böndernas skördar utraderas. Ett annat exempel finns runt Himalaya där försvinnandet av många glaciärer i framtiden kommer leda till att flera hundra miljoner människor kommer ha svårt att få dricksvatten under sommarmånaderna.

I en värld där redan fler än 18 000 barn dör dagligen på grund av undernäring så kommer alltså mat och vatten på många platser bli än mer av en bristvara.

Ett annat problem som klimatförändringen orsakar är översvämningar på grund av den stigande havsnivån, i framtiden kommer stora delar av Bangladesh ligga under vatten medan flera små önationer helt utraderas. Även låglänta delar och städer i Europa kan gå samma öde till mötes.

Andra problem är att stormar och orkaner blir vanligare men också kraftigare med ett varmare klimat.

Bakterier får lättare att överleva vintrarna med ett varmare klimat. Sjukdomar kommer därför att spridas mer. I Europa, liksom på andra platser, kommer extremt varma somrar som den 2003 bli allt vanligare. 2003 dog 30 000 människor (!) i Europa på grund av hettan, främst äldre människor.

Vissa säger att det inte går att vara säker på att det var klimatförändringarna som orsakade exempelvis den extrema hettan 2003. Det är sant att man inte kan vara säker på att det ändå inte hade hänt. Samtidigt är det lika säkert att vi inte hade haft så pass många rekordvarma år utan klimatförändringarna. Det är också lika säkert att klimatförändringarna är en av alla de olika faktorer som påverkar vädret hela tiden. Hade man kunnat ta bort den faktorn hade vädret varit lite annorlunda mot hur det faktiskt var vid en viss tidpunkt.

Återkopplingar i klimatet

Det finns en sak som gör klimatförändringen ännu mer skrämmande. Det är att det inte bara är människornas utsläpp som avgör hur mycket klimatet förändras. Utsläppen sätter nämligen igång självgående processer som riskerar att höja halten av växthusgaser i atmosfären även efter att människan slutat att bränna kol, gas och olja. Om klimatet förändras tillräckligt mycket kommer dessa processer (s.k. återkopplingar eller feedbacks) att vara så starka att klimatet helt spårar ur – oavsett om människan helt slutat att släppa ut koldioxid eller inte.

De finns flera typer av återkopplingar. En sådan ligger gömd under Sibiriens frysta tundra. Där ligger uppskattningsvis 1000 miljarder ton infrysade kolväten som den kraftigare växthusgasen metan. Växthuseffekten har redan lett till att vissa delar av dessa infrysade växthusgaser har tinat och kunnat "fly" ut i atmosfären. Väl uppe i atmosfären förstärker de klimatförändringen och låser därmed upp portarna för än mer av de infrysade gaserna, o.s.v.

En annan sådan återkoppling gömmer sig i det politiker ofta refererar till som kolsänkor. Dessa är ställen där kolet tillfälligt tas bort från kretsloppet i atmosfären, alltså världens skogar som genom fotosyntesen suger i sig koldioxid. Politiker anser inte sällan att dessa "kolsänkor" berättigar dem att släppa ut mer koldioxid. Då nämner de inte att dessa "kolsänkor" lätt kan slå om och istället bli "kolkällor", något som redan sker på allt fler platser. Hur? Jo, genom allt vanligare och allt större skogsbränder som de som de senaste åren härjat i exempelvis USA och Australien.

Det varmare klimatet torkar ut skogarna och ökar risken för fler och större bränder. Istället för att fungera som "sänkor" som suger i sig lite koldioxid blir skogarna istället "källor" som släpper ut all den kol som finns sparad i trädens kroppar och därmed drivs istället klimatförändringen på än mer. Varmare klimat – torrare skogar – fler och större bränder – mer koldioxid i atmosfären – varmare klimat o.s.v.

Ytterligare en återkopplingsprocess har att göra med de minskade isarna och ett krympande snötäcke. Vit snö och is reflekterar nämligen solens strålar så mycket mer än polernas mörka vatten eller mark. Tänk på skillnaden när du har en vit respektive en svart t-shirt på dig en riktigt het och solig dag, processen är exakt den samma. När snön och isen drar sig tillbaka i en allt snabbare takt stannar än mer av värmen från solens strålar kvar och värmer upp jorden i en allt mer accelererande process.

Jag nämnde tidigare att det finns en tröghet i klimatförändringen. Med det menas att det tar ett tag innan temperaturen förändras när mängden växthusgaser förändras, innan det uppstår en ny jämvikt mellan mängden växthusgaser och temperaturen. Det här beror på att det tar lång tid för havstemperaturer att förändras. Eftersom mängden vatten i haven är så enorm tar det lång tid att värma upp eller kyla ned. Det innebär att haven just nu kyler ner jorden och att den uppvärmning som orsakas av de växthusgaser som redan nu finns i atmosfären kommer att vara ännu större i framtiden än vad den är idag.

Situationen kan låta hopplös, särskilt när man kommer in på saker som återkopplingsmekanismer eller hur världens eliter ständigt sätter sina pengar och vinster framför miljön och människors behov, men ingenting är hopplöst. Det är inte försent! Det avgörande är att göra något åt klimatförändringarna nu, innan det faktiskt är försent!

Ju längre tid som går innan klimatkrisen får sin lösning, desto hårdare måste vi kämpa. Det finns inga läggmatcher när de rika spelar på börsen med våra liv och vårt klimat. Som en tysk socialist en gång sa: "om man kämpar kan man förlora, men om man inte kämpar har man redan förlorat."

Nu lämnar jag området om hur klimatförändringen fungerar på ett faktiskt plan och går in på de politiska och ekonomiska frågorna – hur vi räddar klimatet.

Klimat och Tillväxtreligion

Kapitalismens logik och de individuella lösningarna

Kapitalismen kommer aldrig kunna lösa klimatfrågan. Skälet är att kapitalismen drivs av en enda logik. Att tjäna pengar och att göra vinst. Alla andra saker blir underordnade. Eller snarare – alla andra saker kan till och med komma i konflikt med den tillväxtreligion som kapitalismen styrs av. Så är det med miljön.

I ett kapitalistiskt samhälle tvingas varje företag att ha som överordnad målsättning att tjäna så mycket pengar som möjligt. Ett företag som i för stor grad bryr sig om sina anställda genom att t.ex. "ge" dem "för" hög lön eller tar "för" stor hänsyn till miljön kommer att konkurreras ut av mer hänsynslösa konkurrenter. Detta gör att företagen i den kapitalistiska ekonomin inte har några val. Det beror inte på ondska att H & M använt/använder barnarbete genom sina underleverantörer. Det beror på att det är det sätt de kan producera billigast, tjäna mest och klara sig bäst i konkurrensen – annars gör någon annan det. Kapitalismen är helt enkelt ett system som leder till total hänsynslöshet mot människor och natur. De företag som vill ta hänsyn till andra värden än pengarnas värde kommer att få högre kostnader än sina konkurrenter. De kommer därför vara tvungna att sätta högre priser vilket i sin tur leder till att de kommer sälja mindre. I förlängningen kommer de att slås ut.

Det kan finnas marginella undantag till denna regel, nischföretag som säljer dyrare ekologiska och rättvisemärkta produkter till de konsumenter som har råd att betala. Detta är ingen strategi som kommer att rädda världen som vissa tycks tro. Till att börja med är det bara en löjligt liten del av världens befolkning som har råd med sådan lyx. Marknaden för så kallade ekologiska produkter är ganska liten även i Sverige. Ens om det skulle finnas så många olika typer av ekologiska produkter att man kunde täcka alla sina behov genom att bara köpa den typen av mat och kläder med mera så skulle detta ändå vara så dyrt att väldigt få människor ens i Sverige skulle ha råd med en sådan livsstil.

Detta är ändå en av de vanligare lösningarna för "gröna" liberaler men också många människor inom klimatrörelsen – att lägga skulden på konsumenten. Om bara du (och alla andra) brydde dig om miljön så skulle du (och alla andra) bara köpa ekologiskt kaffe, "miljöbilar" o.s.v. – då skulle alla företag som inte var "gröna" konkurreras ut och klimatfrågan skulle lösas.

Så funkar det inte. Problemet är nämligen inte främst konsumtionen, utan det led där utsläppen görs; produktionen!

Idén med konsumentmakt är helt orealistisk. Förutom att majoriteten av världens befolkning inte ens har råd att tänka tanken att de skulle handla ekologiskt (en stor del av världens befolkning har ju som bekant inte råd att handla ens oekologiska produkter) så gäller också detsamma för majoriteten av Sveriges befolkning. Redan där faller alltså idén. Den andra delen av problemet är att det är omöjligt att veta hur ekologisk en vara verkligen är. Förutom att vissa företag märker sina egna varor som ekologiska utan någon som helst kontroll så är det också helt omöjligt att kontrollera var en vara kommer ifrån eller hur den tillverkas. Ta exemplet med ett par byxor. Man kan tänka sig ett par byxor märkta "made in Spain" är mer rättvist framställda än ett par som kommer från Kina. Här blir problemet bara att de inte alls kommer från Spanien. Du kan helt enkelt aldrig veta var de olika delarna kommer ifrån. Bomullen är odlad på en plats. Den kan behandlas på en annan. Tyget kan vävas på en tredje. Färgningen kan ske på en fjärde plats. Trådarna och metallknapparna kan komma från en femte och sjätte plats. Och kanske har alla de olika delarna satts ihop i Spanien. Kanske inte. Du kan helt enkelt aldrig veta och det blir därför helt orimligt att lägga ett så stort ansvar på dig som konsument. Det samma gäller för hur "gröna" produkterna i din korg i matvarubutiken är. Kapitalisterna kommer ha all anledning i världen att försöka få sina produkter att framstå som mer ekolo-

giska än de egentligen är, och hela tiden försöka pressa tillverkningskostnaderna även om miljöbelastningen ökar. De är tvungna, av konkurrensskäl.

Det finns visserligen försök med märkningar där man ska kunna se en varas hela miljöpåverkan ”från vaggan till graven”. Problemen med konsumentmaktstanken kvarstår dock. Det kommer inte förändra världen att en liten medveten minoritet bryr sig om eller har råd att konsumera mer miljö- och klimatvänliga varor. Det finns också förslag på att miljöpåverkan ska bakas in i priset på alla varor. Detta kan vara ett steg i rätt riktning, men är i sig ingen rättvis lösning. Det skulle slå hårt mot många fattiga människor särskilt i fattigare länder. En orättvis lösning på klimatkrisen riskerar dessutom haverera på grund av kravet på social rättvisa som miljardier människor i världen har all rätt att kräva. En lösning där sådana här saker bakas in i priset riskerar därför inte bara att hindra större rättvisa i världen utan även en lösning på klimatkrisen när överenskommelser gröps ur som ett resultat av miljardier människors desperata kamp för överlevnad och ett värdigt liv.

Ett annat problem med den miljövänliga nischen på marknaden är att även om produktionen av mer miljövänliga varor är bra så innebär den åtminstone inte som ekonomin fungerar idag att produktionen av andra mindre miljövänliga varor skulle minska. Istället kan det betyda att den totala produktionen och utsläppen faktiskt ökar vilket ju inte är bra för miljö och klimat. Miljövinsten är alltså inte alltid given.

Den konsumentmakt du har i kön på ICA eller Konsum är med andra ord inte någon lösning för klimatet. Det här är en fråga som bara går att lösa genom politisk kamp. Kamp för ett ekonomiskt system där tillväxt och vinster inte konsekvent sätts före människor och miljö.

Ett annat problem med de idéer som finns om konsumentmakt är att de fördelar ansvaret jämnt mellan olika människor. Idén är i princip helt blind för att många människor, även i den rika världen, faktiskt inte smutsar ned särskilt mycket medan vissa individer (nästan undantagslöst de rika) och vissa företag smutsar ned något enormt. De är de som har det stora ansvaret, inte vi fattiga studenter och arbetare som inte heller har särskilt mycket makt över vår situation.

En annan sak som jag syftar på när jag skriver att det inte är konsumtionen som är problemet utan produktionen är att orsakssambandet ofta ses på ett felaktigt sätt. Liberaler brukar mena att det är konsumtionen som driver produktionen – att de varor folk efterfrågar är de som produceras. Egentligen är det tvärtom. Företagen producerar massor av varor. Ofta varor som konsumenter behöver och därför kommer att köpa. En mycket stor del av de varor som produceras behövs egentligen inte. Det är varor som inte fyller något direkt bruksvärde. Varor som bara kan säljas med hjälp av reklam och med hjälp av att man skapar en kultur där det blir viktigt att konsumera olika prylar, kläder eller bilar. Detta är inte en naturlig efterfrågan utan det handlar om skapade behov. Behov som skapas eller produceras av företagen själva i syfte att tjäna pengar. Denna kultur är kapitalisternas viktigaste produkt – utan den skulle nämligen många av deras företag inte existera. Utan den skulle vinsterna och tillväxten avstanna. Det är det som är skälet till att produktionen inte är ett resultat av konsumtionen utan tvärtom.

Kapitalismen som lösning för klimatet

Det finns alltså mycket som tyder på att kapitalismen aldrig kan lösa klimatkrisen. En invändning som man skulle kunna ha är att kapitalismen trots allt kan tyglas och har reglerats på många sätt genom politiska beslut genom historien. Exempelvis har barnarbete förbjudits i nästan hela världen medan ett annat exempel är hur kapitalrörelser under perioder har varit reglerade. Skillnaden här är att den reglering som behövs för att kontrollera klimatförändringarna blir total. Ingen tidigare reglering har gått helt emot kapitalismens logik och tvingat den att begränsa sin produktion på det sätt som nu måste göras. För hållbar utveckling

kan inte den miljöfarliga produktionen enbart ersättas med miljövänlig; produktionen måste istället hållas tillbaka.

Men även om det skulle vara möjligt att skapa ett miljövänligt marknadsbaserat system så skulle det krävas en enorm maktomfördelning i världen, något som de ekonomiska centrumen i Nord och de multinationella företagen aldrig skulle gå med på frivilligt. Den ekonomiska makten måste delas mellan Nord och Syd. Den fattiga delen av världen måste tillåtas utveckla sina ekonomier, annars kommer världens befolkningar aldrig kunna komma fram till överenskommelser som alla kan gå med på och då kommer inte utsläppen kunna regleras på ett effektivt sätt.

Samtidigt är det värt att nämna att det också finns många socialister som tror att kapitalismen kan lösa klimatkrisen. Detta skulle enligt dem ske genom gigantiska regleringar, en viss omfördelning av resurser, teknik och makt mellan Nord och Syd. De socialister som menar att kapitalismen skulle kunna genomföra detta menar att kapitalismens räddning bara kan ske till priset av ännu större orättvisor i världen och användandet av mycket auktoritära och våldsamma metoder.

Personligen har jag svårt att tro att det är möjligt. Olika grupper av kapitalister måste i sådana fall acceptera mindre makt och kraftigt minskade vinster. Det är möjligt, kanske i formen av en auktoritärt planerad ekonomi där eliten har kvar många av sina förmåner medan arbetarna sugas ut allt mer. Däremot är det svårt att se detta som en permanent lösning. Kapitalister och elitgrupper kommer nämligen ständigt att utmana regleringarna för att åter kunna höja sin profit, både genom politiska försök men också genom att fuska. Det andra problemet som gör att jag inte tror att kapitalismen kommer kunna lösa frågan är att denna "lösning" inte bara skulle stoppa den ekonomiska utvecklingen och förneka majoriteten av jordens befolkning en möjlighet till ett värdigt liv, denna "lösning" skulle tvinga ner dem i ännu djupare missär. De skulle självklart inte acceptera en sådan utveckling och i förlängningen skulle varje stat i Syd som ens försökte att fortsätta gå i Nords ledband störtas. Detta är något som varken EU:s eller USA:s arméer skulle kunna hantera. På så sätt menar jag att det kapitalistiska systemet eller ett liknande system hela tiden kommer leta sig tillbaka till en situation som liknar den vi har idag. En situation utsläppen åter ökar okontrollerat och där saker som människor och natur i regel kommer i andra hand eller ens det.

Minskande och ökande utsläpp

Samtidigt finns det ett antal kapitalistiska länder som har lyckats minska sina utsläpp, de är dock i absolut minoritet och minskningen är inte heller särskilt stor och i vilket fall långt ifrån tillräcklig. Ett av dessa länder är Sverige, vilket beror på ett antal faktorer. En sådan faktor är att mycket av den industritillverkning som tidigare skedde i Sverige har flyttat till länder i bland annat Asien. Detta har inte skett så mycket genom att hela industrier flyttat utan mer genom att delar av tillverkningen lagts ut på underleverantörer. På så sätt tillverkas exempelvis många komponenter till svenska produkter på helt andra platser.

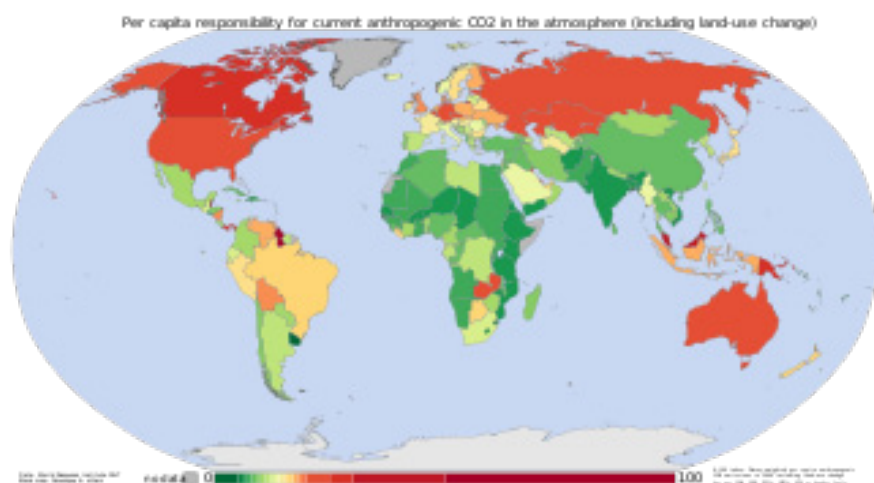
Utsläppen i världen

Även om Kina och USA släpper ut ungefär lika mycket totalt så släpper Kina bara ut 4,3 ton koldioxid per invånare, USA släpper ut 19,5 ton per invånare. Sverige släpper ut 5,4 och Indien 1,2. Ansvar är inte jämnt fördelat. Om man ser det på det här sättet är Sverige en större klimatbov än både Indien och Kina.

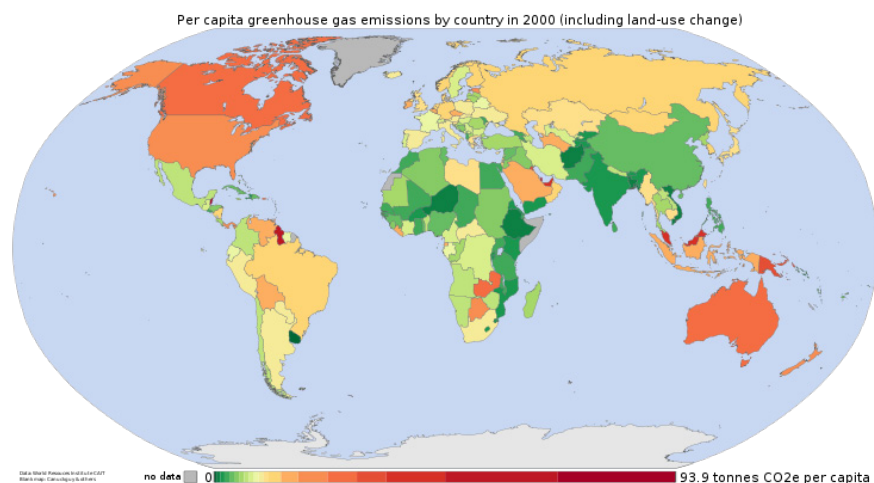
Det viktigaste skälet till att Sverige lyckats sänka sina utsläpp med 8 procent mellan 1990 och 2006 beror på att Sverige på ett unikt sätt har minskat användningen av olja för exempelvis uppvärmning av hus. Minskningen beror alltså på att många har gått över till biobränsle, vilket har gynnats sedan 90-talet genom subventioner av biobränsle samtidigt som oljan har beskattats och avgiftsbelagts allt mer. Även om min-

skningen är långt ifrån tillräcklig finns inte ens möjligheten till en motsvarande förändring på de flesta platser på jorden. Det beror på att bristen på alternativa energikällor gör det för dyrt att byta ut fossila bränslen i en konkurrensstyrd marknadsekonomi.

Sveriges utveckling har med andra ord varit förhållandevis unik, då man trots ökad energianvändning och ökad produktion (särskilt av tjänster) sänkt sina utsläpp. I världen ser det annorlunda ut. Länderna i Europa ligger i princip still med sina utsläpp sedan 1990 vilket till en del beror på att utsläppen från Öst minskade drastiskt när dessa ekonomier bröt samman. I Nordamerika och Asien ökar däremot utsläppen markant. Även om det alltså finns ett utrymme för vissa länder att minska sina utsläpp så är det svårt att tro att detta skulle gå ihop med ett kapitalistiskt system där ekonomierna ständigt måste växa och där ekonomierna styrs av en kapitalistisk logik. Där utsläppen ändå minskar beror det alltså på unika förutsättningar och politiska beslut men också på att produktion ofta flyttas till andra delar av världen vilket alltså inte leder till en total minskning av utsläppen.

Bilden ovan visar utsläppen per capita i världen. De länder med den mörkast röda färgen är de som släpper ut mest per capita.

Bilden ovan visar vilka länder i världen som sammanlagt släpper ut mest.

Teknik, "Utsläppsrätter" och tillväxt

En lösning som politiker brukar prata om är så kallade utsläppsrätter. Man köper sig helt enkelt rätten att skita ner miljön. Systemet med utsläppsrätter kan låta fint, framställas på ett bra sätt – som en lösning. Det är det inte. Åtminstone inte i sin nuvarande form.

Till att börja med leder det inte till minskade utsläpp. Det finns inga effektiva kontroller på hur mycket företag släpper ut. Det kan enkelt visas med att utsläppen ökar år för år.

En sak som systemet ändå har åstadkommit är att skapa en ny marknad. En marknad, där det går tjäna massor med pengar. En marknad där företag och länder säljer "rätten" att förstöra miljön och klimatet. En marknad där andra företag, länder och individer köper "rätten" att skita ner. Själva idén är så absurd att den är svår att skriva om. Till att börja med: Vem ger ett företag rätten att sälja något som det inte äger? Hur mycket pengar är en beboelig planet värd?

Utsläppsrätterna delas ut till länder och om de inte "använder" dem så kan de alltså sälja dem vidare. Om man bortser från problemet med den liberala idén att pengar kan kompensera för miljöförstöring och att det inte ses som något problem att de som inte har råd att betala för sina behov stängs ute så återstår som sagt att systemet ändå inte fungerar ur klimatsynpunkt. Det har mer blivit en pengako för vissa länder än en räddning för klimatet. Länder som på det här sättet vunnit på handeln ligger främst i Östeuropa. Det beror på att utsläppen enligt Kyoto ska minska med utgångspunkt för 1990 års utsläpp. Eftersom många Östeuropeiska länder släpper ut mindre idag än 1990 på grund av deras ekonomiska haveri efter Berlinmurens fall, kan de därför sälja sina utsläppsrätter vidare till andra länder som därför kan släppa ut mer.

Ett annat problem med de klimatavtal som hittills har undertecknats är att de också tar hänsyn till så kallade flexibla mekanismer. Det innebär att ett land eller ett företag kan investera i projekt som anses minska påverkan på miljön vilket då skulle ge dem rätt att släppa ut mer. Problemet är till att börja med att projekten inte väger upp ökningarna, och att många av de "klimatvänliga" investeringar som gjorts antingen haft en tveksam effekt eller hade gjorts i alla fall.

En annan lösning som liberaler ofta lägger stor tilltro på är teknik. De har alla möjliga olika idéer om olika tekniska lösningar som ska rädda oss. Exempelvis pågår experiment med teknik som ska filtrera kolkraftverkens utsläpp och istället pumpa ner koldioxiden i jorden. Ett annat exempel är batteridrivna bilar. De har ett gemensamt. De är båda kritiserade från vetenskapligt håll, ibland till och med från den egna industrin. Ändå framför många politiker dessa tekniker som "spännande och innovativa" lösningar för klimatet.

När det gäller att pumpa ner koldioxid i marken är detta kritiserat för riskerna med läckage och för att många forskare har svårt att tro att det kan göras i stor skala – i dag finns endast experimentanläggningar. I vilket fall ligger det mycket långt fram i tiden och är ingen lösning idag. Dagens kolkraftverk ligger också mycket sällan nära de potentiella lagringsplatserna, eftersom ett kolkraftverk är en enorm investering så vore det naivt att tro att de som gjort investeringen frivilligt skulle slå igen portarna och istället bygga ett nytt verk på en plats där det potentiella lagringsutrymmet finns. Istället kommer de göra allt för att kunna använda det så länge som möjligt och tjäna så mycket pengar på investeringen som möjligt. Kapitalismen kan på så vis inte beskyllas, som så många liberaler hävdar, för att vara ett flexibelt system.

När det gäller elbilar så tycks inte detta överhuvudtaget vara någon lösning de närmaste 50 åren om ens då. Sen får man dessutom tänka på att det tar ca 15 till 20 år att byta ut en bilpark. I det här fallet så är det bilindustrins egna experter som kritiserar idén. De menar att tillräckligt effektiva elbilar möjligen kan finnas till 2035. Men de tror att batterierna även då kommer vara så dyra att man kan betrakta den typen av bilar som extrema lyxbilar. Men det finns också andra forskare som sysslar med batteriutveckling som menar att det är orealistiskt att tro att så effektiva batterier kan utvecklas att man kan köra mer än 10-15 mil. Dessutom är det felaktigt att prata om miljöbilar. Det behövs nämligen mellan 27 och 42 fat olja för att tillverka en

bil, oavsett om den sedan drivs av bensin eller el, ett drivmedel som ju i denna värld också sällan tillverkas på ett "miljövänligt" sätt.

Ett annat problem med teknikoptimismen kan illustreras med utvecklingen för flygplansindustrin. Under de senaste årtiondena har planen utvecklats en del. Det har bland annat byggts bränslesnålare motorer och därmed något "miljövänligare" flygplan. Problemet är bara att antalet flygningar har ökat mycket mer än den lilla förbättring av motorerna som skett. Förbättringen har alltså inte minskat utsläppen från flyget eftersom antalet flygningar skjutit i höjden. Detsamma gäller för alla andra typer av industrier. Skälet ligger inneboende i kapitalismens logik – i tillväxtreligionen. Ökar inte kvantiteten hela tiden så betyder det inte bara en utjämning av vinsterna. Det betyder förlust eftersom investeringskostnaderna är så höga. Därför måste produktionen ständigt öka. Annars stannar samhället (enligt nationalekonomerna).

Det är inte bara ekonomer, företagsledare och liberala ungdomsförbundets medlemmar som blint tror på kapitalismen och dess tillväxtreligion. Majoriteten, om inte alla av riksdagens politiker verkar vara indoktrinerade i denna religion. En religion där tillväxten är Gud och allt annat underordnat. Det är därför man kan fortsätta att slänga in miljarder i nya vägbyggen. Det är nämligen bra för tillväxten. Detta trots att man vet att det kommer att öka utsläppen.

Det tydligaste exemplet av de alla är trots allt hur FN:s klimatförhandlingar havererade i Köpenhamn 2009. Västvärldens ledare och politiker har i denna process visat att deras tillväxtreligion inte är den frommaste typen av buddism där det viktigaste är att inte skada någon annan. Deras religion är den fundamentalistiske sekteristens, han som hänsynslöst tar med sig andra människor i döden för att nå de mål han tror Gud har som sitt. Förhandlingarna kraschade – för att världens politiker och ledare ständigt sätter tillväxten före allt annat – före allt som verkligen är viktigt. Före människors behov och före klimatet och miljön.

Västvärldens ledare vägrade att ta sitt ansvar. De vägrade att ta ansvar för sina historiska utsläpp och att de fortfarande har de absolut högsta utsläppen i världen. Istället tyckte de att de som har minst skuld till klimatförändringen skulle betala det högsta priset. Något som givetvis utvecklingsländerna vägrade. Därför bröt förhandlingarna samman. Därför att Västvärldens ledare ville fortsätta sin tillväxt och för att de därigenom var tvungna att förneka de fattiga länderna en utveckling som ens kunde garantera deras befolkning mat för dagen. Världens fattiga menade istället att väst även måste betala en del av deras utveckling. Helt rimligt med tanke på att det är Väst som har den största klimatskulden genom historien men även släpper ut mest just nu. Helt rimligt också med tanke på att det är Väst som hindrat de fattiga ländernas utveckling genom sin utsugning. Västvärlden är rikt för att Väst sugit ur den fattiga världens resurser och tillgångar genom århundradena. Ändå vägrar västvärldens politiker betala sin historiska skuld.

Med andra ord: så länge vi har kapitalismen och så länge som tillväxtreligionen härskar i världen kommer vi aldrig kunna lösa klimatkrisen. Oavsett vilken teknik eller hur mycket "konsumentmakt" vi än har. De fattiga länderna måste tillåtas utvecklas och de rika länderna måste ta ansvar för sin historiska skuld.

En annan värld är nödvändig

Om vi ska lösa klimatkrisen krävs ett annat ekonomiskt system. Ett system där vinst och "tillväxt" inte är högsta prioritet utan där människor och miljö erkänns som det som är viktigt.

Det enda system som på ett realistiskt sätt kan erbjuda något sådant är socialismen.

Socialismen har ofta setts som ett lika nedsmutsande ekonomiskt system som kapitalismen. Om man ser till de socialistiska stater som existerat under 1900-talet så är det sant (det finns även mycket annan kritik mot dessa "socialistiska" stater som är helt sann – t.ex. kan de kritiseras för sin brist på demokrati).

Men dessa stater är dåliga exempel på socialistiska samhällen, och faktum är att den demokratiska socialismen rymmer möjligheter att bygga ett mer humant och miljövänligt samhälle. Den grundläggande logiken inom en socialistisk ekonomi bygger inte på att sätta pengar före miljön eller på att ekonomin och produktionen ständigt måste expandera på det sätt som kapitalismens logik driver ekonomin idag. Den socialistiske tänkaren Friedrich Engels om redan under 1800-talet när han förklarade varför kapitalismen inte kunde ta hänsyn till miljön.

Socialismen fungerar på ett helt annat sätt. Och då talar jag inte om den perversa och odemokratiska socialism som existerade i t.ex. sovjet under 1900-talet. Jag talar om den socialism som återfinns i exempelvis Marx och Engels tankar eller den som Ungsocialisterna i sin praktik ställer sig bakom. Det är en demokratisk socialism som kan lösa den klimatkris vi befinner oss i.

I ekosocialismen är det inte tillväxt som står i fokus utan människors behov och vad miljön klarar av. Det är just detta som gör att det är det socialistiska ekonomiska och politiska systemet kan lösa krisen.

Det är ett vetenskapligt faktum att energianvändningen och produktionen av varor måste minska för att inte klimatet helt ska spåra ur. Ur det perspektivet blir strävan efter tillväxt och ökad produktion av varor ännu sjukare. Snarare behövs motsatsen – negativ tillväxt. Åtminstone när det gäller den totala produktionen av varor.

Det betyder inte att lösningen på klimatfrågan är allmän fattigdom. Många sektorer i ekonomin kan nämligen växa så länge som den totala produktionen minskar. Genom att producera mer av sådant som människor verkligen behöver kan alla människors behov uppfyllas. Det är fullt möjligt att göra detta i ett ekosocialistiskt system med en planerad ekonomi. Det betyder däremot att kapitalismen inte har någon plats i någon verklig lösning för klimatet.

En minskning av produktionen av varor betyder alltså inte att människor inte kan få sina behov uppfyllda eller att de måste sänka sin livskvalitet. Tvärtom kan majoriteten av världens befolkning faktiskt höja sin livskvalitet. Detta gäller även majoriteten av människorna i rika länder som Sverige. Jag återkommer till detta senare.

I ett socialistiskt system kan man alltså ta hänsyn till vad miljön och klimatet klarar av samtidigt som människors behov blir uppfyllda. Det kan beslutas på demokratisk väg vad som behövs i samhället. Man behöver inte producera mer än vad som verkligen behövs, vad människor egentligen behöver. Därigenom kan alla människor få sina behov uppfyllda samtidigt som miljön och klimatet inte utsätts för onödiga ansträngningar. Produktionen av varor och andra saker som t.ex. flygresor som förstör klimatet måste alltså minska. Många varor kan lätt uteslutas till exempel saker som inte tillför något positivt. Ett exempel på detta är den enormt nedsmutsande krigsindustrin. Ett annat exempel kan vara lyxprodukter som stadsjeepar och liknande.

Produktionen måste inte bara minska, den måste dessutom förändras. Dagens fabriker är egentligen inget annat än stora produktionsanläggningar som lätt kan förändras och därför snabbt kan ställas om till att producera i princip vad som helst. Ett exempel på detta är när USA gick med i andra världskriget och på några månader ställde om hela sin industri till att producera krigsmaterial. En omställning av produktionen måste ske även idag, men den här gången måste man gå från att producera exempelvis bilar till att producera tåg och vindkraft.

En annan sak som måste göras är att saker måste återanvändas på ett helt annat sätt än vad som sker idag. Idag produceras massor av saker bara för att hamna på soptippen, antingen för att de inte kan säljas eller för att de inte är inne längre. Man måste återanvända och återvinna allt från teknikprylar, bil- och maskindelar till böcker och kläder. Detta är ytterligare en sak, som måste göras, som står i konflikt till kapitalismen och dess tillväxtideologi. Det finns helt enkelt inte lika mycket pengar att tjäna på att återvinna saker som på att producera nytt.

Att produktionen behöver minskas och förändras för klimatets skull betyder också att konsumtionen av vissa typer av varor kommer behöva minskas för många av världens människor. Det som krävs för att allas behov ska kunna fyllas är en radikal omfördelning av konsumtionen. Det är högst någon procent av världens befolkning som står för ett enormt resursslöseri och en otrolig nedskräpning av atmosfären. I ett annat system skulle de flesta människor faktiskt istället höja sin konsumtion både av varor och olika typer av tjänster utan att klimatet havererar. En konsumtionsökning behöver inte bara gälla fattiga människor i fattiga länder som idag knappt konsumerar något alls utan även många fattiga i dagens Sverige skulle kunna öka sin konsumtion av en del saker. Detta gäller såklart bara om den rika och mest slösaktiga procenten av världens befolkning minskar sin smutsiga konsumtion kraftigt. Det som behövs är alltså, som sagt, en radikal omfördelningspolitik.

Samtidigt måste konsumtionen förändras för en stor del av människorna i rika länder som Sverige om klimatet ska kunna räddas. En sådan förändring kan exempelvis vara att privatbilismen i princip måste upphöra, åtminstone i större städer. Konsumtionen av många andra nyproducerade varor måste också minska för många människor.

Att man måste minska produktionen av många varor betyder alltså inte att de flesta människors livskvalitet kommer att sjunka ens i den rika delen av världen. Livskvaliteten för de flesta människor skulle faktiskt kunna höjas – även i ett land som Sverige. Till att börja med så kommer en stor del av världens befolkning kunna höja sin materiella standard drastiskt i en mer rättvis värld. Dessutom behöver inte människor arbeta lika mycket utan kan ha mycket mer fritid eftersom de bara behöver producera för verkliga behov och inte för att skapa en ständigt växande ekonomi. Men man kan faktiskt dessutom öka konsumtionen av många saker som inte tär på miljön och klimatet lika mycket, t.ex. fri kollektivtrafik, gratis tågresor, kultur och festivaler, eller varför inte välfärdstjänster och utbildningar.

Socialismen är helt enkelt ett mer humant system. Och demokratiskt. Idag är de flesta människor emot diktatur. Samtidigt accepteras (det liberala) diktatoriska systemet på våra arbetsplatser varje dag, där företagsägarna med järnhand bestämmer allt, och för den delen ett politiskt system som inte är särskilt demokratiskt det heller. I ett socialistiskt samhälle styrs både ekonomin och politiken genom demokratiska beslut där alla som berörs av en fråga har rätt att utöva makt över beslutet. Ett sådant system garanterar att det rationella allmänintresset kommer att vara det som gäller när beslut tas. I ett sådant system kommer man att ta hänsyn till människors intressen och behov, men även till miljön eftersom en förstörd planet inte drabbar företags vinster men väl människor. Det är dock svårt att prata allt för mycket i detalj om hur ett sant socialistiskt system fungerar, Marx sa en gång att "man inte ska koka soppa i framtidens kök". Med detta menas att det är de människor som deltar i de demokratiska processerna i skapandet av det socialistiska samhället som måste besluta hur deras samhälle ska se ut. Detta sker i en process, och idag kan vi i

bästa fall skönja processens början.

Men det går i alla fall att vara säker på att klimatkrisen kan komma bra mycket närmare en lösning när man upphäver den logik som driver kapitalismen. Den logik som driver världen allt närmare en avgrund.

En annan sak som gör att en rättvis och demokratisk värld är den enda vägen om man vill lösa klimatfrågan har att göra med de intressekonflikter som idag finns i världen. Väst har blivit rikt på grund av utsugningen av resten av världen. Världens fattiga befolkningar kan aldrig hindras från att försöka utveckla sig och ta sig upp till en dräglig levnadsnivå, det innebär att så länge de hindras av Västs utsugning och av att Väst vägrar att hjälpa med tekniska lösningar och ekonomiskt stöd, så kommer nedsmutsningen att fortsätta. Det är ytterligare ett skäl som gör att det kapitalistiska systemet aldrig kan vara en del av en lösning på klimatfrågan. Väst måste helt enkelt sluta suga ut den fattiga världen och gratis ge bort massor av miljövänligare teknik, i full strid med kapitalismens patenträttigheter, och massor av kapital till den fattigare delen av världen om jorden ska kunna fortsätta att vara beboelig i framtiden. Detta är liktydligt med att överge det kapitalistiska systemet.

Socialismen erbjuder alltså något som kapitalismen aldrig kan bidra med, ett recept både för att rädda klimatet och miljön och för att skapa ett friare och rättvisare samhälle för jordens befolkning.

Att bygga en rörelse för en annan värld

Att kämpa mot klimatförändringarna handlar alltså inte så mycket om att kämpa för att sänka utsläppen med en procentsats från en viss industri eller att man ska övertyga sin granne om att han eller hon ska bli vegetarian. Att kämpa mot klimatförändringarna måste – om det ska vara meningsfullt – handla om att kämpa för en annan värld och för ett annat ekonomiskt system.

Klimatrörelsen har därför tillsammans med den progressiva delen av den socialistiska rörelsen den största uppgiften en rörelse kan ha. Uppgiften att förändra samhället från grunden.

Uppgiften kan kännas omöjlig, särskilt som klockan tickar och världens eliter uppenbarligen inte kommer ge bort sin makt och sina privilegier frivilligt. Samtidigt ska man komma ihåg att knappast några människor genom historien har trott att deras samhällen skulle förändras eller att de skulle vara med och förändra dem. Ändå har det hänt gång på gång. Samhällen förändras alltid, och alltid på grund av människors handlingar.

Vi befinner oss bara i början av en sådan process, nu är det dags att ta de första spadtagen och bygga den rörelse som måste förändra världen.

En annan värld är inte bara möjlig – en annan värld är nödvändig!

Vilka är Ungsocialisterna?

Vi är en samling revolutionära socialister som bygger en organisation för alla radikala ungdomar. Vi är inte intresserade av att vara en skola för blivande politikerproffs. Vi vill vara en kamporganisation för alla unga i det här landet som är beredda att kämpa för socialismen. En organisation där man passar in oavsett kön och bakgrund. Vi undviker att utveckla ett eget krångligt språk eller bli en organisation bara för folk med en speciell livsstil.

Vi är en demokratisk organisation. Ju fler medlemmar som deltar i våra diskussioner och är med och påverkar besluten, desto starkare blir vi. Alla ska känna att de vågar uttrycka sina åsikter och den rätten garanteras också i stadgarna.

Vi är en internationalistisk organisation. För att kunna förstå världen bättre och för att lättare kunna ordna kampanjer och aktioner över gränserna samarbetar vi med partier och ungdomsförbund runt om i världen som stödjer den socialistiska världsrörelsen Fjärde Internationalen.

Vi är en kämpande organisation. Om vi på allvar vill betyda någonting måste vi hela tiden försöka finnas med där det förs kamp. Dels för att skaffa oss egna erfarenheter och sprida våra idéer. Men också för att bidra med våra erfarenheter. Vi utnyttjar aldrig detta arbete på ett sektaristiskt sätt för att stärka vår egen organisation på rörelsers bekostnad.

Eftersom vi i grunden har samma politiska uppfattning som Socialistiska Partiet så stödjer vi deras strävan att bygga ett nytt revolutionärt arbetarparti.

Socialistiska partiet är ett ekosocialistiskt parti som kämpar för en socialism där alla har makt över de frågor som påverkar deras liv. Vi kämpar för en rättvis värld och ett samhälle utan klassklyftor, rasism, sexism eller annat förtryck.

Om du vill veta mer om oss gå in på www.ungsocialisterna.se eller www.socialistiskapartiet.se

Om texten

Den här texten om klimatkrisen ges ut av Ungsocialisterna, det betyder inte att Ungsocialisterna står bakom varje ord som författaren skrivit. Det betyder att det är en intressant text som ligger i linje med hur klimatfrågan diskuteras inom Ungsocialisterna och Socialistiska Partiet.

Tack till Daniel Brandell och Laura T, som har hjälpt till med idéer, vetenskapliga fakta och korrekturläsning mm.

Erik Sjöberg

UNGSOCIALISTERNAS HEMSIDOR

UNGSOCIALISTERNA.SE

Proletarbella.se

Äk med Ungsocialisterna. Diskutera socialism, feminism, antirasism, klimat, HBTQ etc. Gå in på: **WWW.SOMMARLAGER.COM**